

Od partyzantki antyniemieckiej po Sybir. Historia Józefa Bukały - żołnierza Armii Krajowej .

1 września 1939 r. wojska niemieckie bez wypowiedzenia wojny przekroczyły o świcie na całej niemal długości granice Rzeczypospolitej, rozpoczynając tym samym pierwszą kampanię II wojny światowej. Osamotnione w walce Wojsko Polskie nie mogło skutecznie przeciwstawić się agresji Niemiec i sowieckiej inwazji dokonanej 17 września. Konsekwencją tej sytuacji stał się IV rozbiór Polski dokonany przez Hitlera i Stalina.

Polityka okupanta niemieckiego zmierzała przede wszystkim do likwidacji elity intelektualnej i przywódczej narodu polskiego, a następnie zniewolenia, maksymalnej eksploatacji i zgermanizowania społeczeństwa polskiego. Terror miał charakter powszechny i masowy. Egzekucje, wysiedlenia, aresztowania, zsyłki do obozów, uliczne łapanki były stałym elementem powszedniego dnia Polaków w latach wojny. W miastach zarządzono przydziały kartkowe pokrywały zasadniczo jedną trzecią dziennego zapotrzebowania człowieka. Na wsi obowiązywały kontyngenty – przymusowe, stałe dostawy przez rolników określonej ilości wybranych produktów rolnych. Obniżenie realnej wartości pieniądza i problemy ze znalezieniem zatrudnienia były przyczyną ubóstwa większości Polaków i codziennych problemów w zapewnieniu podstawowych produktów. Okupant ograniczył także dostęp do opieki zdrowotnej. Dramatycznie spadł odsetek narodzin, znacznie wzrosła też zachorowalność na choroby zakaźne. Wielu Polaków wysłano na roboty przymusowe do III Rzeszy, a część polskich dzieci poddano germanizacji. Na terenach wcielonych do Rzeszy całkowicie zlikwidowano polskie szkolnictwo, zabronione było również posługiwanie się językiem polskim. Polacy pod okupacją niemiecką nie pogodzili się z utratą niepodległego państwa. Już pod koniec września 1939 r. powstała Służba Zwycięstwu Polski – pierwsza konspiracyjna organizacja zbrojna, której celem była kontynuacja walki z niemieckim agresorem. Wkrótce powstały kolejne, które wywodziły się głównie z przedwojennych środowisk politycznych, wojskowych czy organizacji kombatanckich i na nich opierały swoje struktury. W grudniu 1939 r. SZP przekształcono w Związek Walki

Zbrojnej, ten zaś na początku 1942 r. w Armię Krajową, która podjęła akcję scalenia dotychczas działających osobno organizacji konspiracyjnych, co zasadniczo się powiodło. W szczytowym okresie Armia Krajowa liczyła ok. 380 tys. członków; była to najliczniejsza i najlepiej zorganizowana armia podziemna w okupowanej Europie, mająca nawet własne zakłady produkcji uzbrojenia.

Na Zamojszczyźnie, z uwagi na wzmożone niemieckie akcje pacyfikacyjne i wysiedleńcze, oddziały Armii Krajowej stanowiły pokaźną siłę. Partyzanci podejmowali szeroko zakrojone akcje mające na celu uniemożliwienie Niemcom wysiedleń oraz unicestwienia polskiej ludności. Jednym z takich żołnierzy był Józef Bukata mój pradziadek. O jego życiu dowiedziałam się od Rodziców. Ponadto uzyskałam wiele cennych informacji od mojej prababci (żony

ZASWIADCZENIE

Nr **95314 / 85184**

Nazwisko **Bukata**

Imiona **Józef**

Data i miejsce urodzenia **19.07.1922v. Książostany**

Uprawnienie do przejazdu w PKP i PKS wg 50% zwizki

Józef Bukata
podpis posiadacza zaświadczenia

**URZĄD DO SPRAW KOMBATANTÓW
I OSÓB REPRESJONOWANYCH**

Niniejsze zaświadczenie uprawnia do ulg i świadczeń określonych w ustawie z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz.U. nr 17, poz. 75 z późniejszymi zmianami).

Zgodownie z
Wzrostem Urzędu ds. Spraw Kombatantów
i Osób Represjonowanych

[Signature]
Data **05.07.1993v.**
Dyrektor Zespołu Nadzoru i
mgr inż. Stanisław Bonczak

**RODZAJE I OKRESY
ZALICZANE DO UPRAWNIENI
USTAWOWYCH**

Okresy		Wyszczególnienie	Przepis ustawy
od	do		
07 1944	12 1944	Armia Krajowa	Art. 1
01 1945	01 1946	Pobyt w obozie dla internowanych w ZRR	Art. 3
Łącznie: lat 4 miesięcy 7			
Zmiana: lat miesięcy			

Dyrektor Zespołu Nadzoru i
mgr inż. Stanisław Bonczak

Adres zamieszkania

Kol. Młagoczn 22-533
woj. zamojskie

pradziadka), która niestety niedawno zmarła. W wyniku rozmów z rodziną, analizy dokumentów udało mi się napisać życiorys pradziadka .

Józef Bukala urodził się w Księżostanach 19.07.1922 roku (gmina Komarów powiat Tomaszów Lubelski). Wychował się w Księżostanach jako młody chłopak w lipcu 1941 roku walczył w Armii Krajowej (AK) miał pseudonim „BUK”. Walczył na terenach Zamojszczyzny w lasach Łabunie, Księżostany i nie tylko. Jedną z historii opowiedzianych przez pradziadka moim Rodzicom najbardziej utkwiła mi w pamięci:

Podczas obławy wojsk niemieckich na oddział partyzantów AK w lasach Tomaszowskich mój pradziadek cudem ocalał. Wojsko wroga zrobiło zasadzkę tzw. „kocioł” (zaatakowali zniemacka). Pradziadkowi udało się wspiąć niezauważonym na wysokie drzewo iglaste, z którego widział jak wojsko wroga mordowało jego kolegów, dobijano rannych. Nie mógł nic zrobić, reszta ocalałych partyzantów rozproszyła się po lesie . Nie mieli szans na zwycięstwo, gdyż przewaga żołnierzy niemieckich, zarówno w liczbie jak i uzbrojeniu, była ogromna. Pewnej zimowej nocy, gdy przebywał w domu, nagle Niemcy zaczęli stukać do drzwi. Wówczas cudem udało mu się uciec przez okno. Partyzanci rzadko spali w domach, zazwyczaj nocowali w stodołach, stogach słomy, siana, ziemiankach, bunkrach oraz pod gołym niebem.

Po ucieczce Niemców, wbrew pozorom przyszły tragiczne czasy dla mojego dziadka. Na początku stycznia 1945 rok został pojmany i aresztowany przez UB (Urząd Bezpieczeństwa) i NKWD (Komisariat Ludowy Spraw Wewnętrznych ZSRR, Policja Polityczna) w Komarowie i przepędzony do Tomaszowa Lubelskiego do piwnic „Cebulanki”. 19 stycznia 1945 roku samochodem został wywieziony do Lublina na dworzec PKP. Bez sądu i bez wyroku - wyłącznie za przynależność do AK - został wywieziony na Sybir. Trzy miesiące, wraz z innymi żołnierzami był transportowany w wagonach bydlęcych. Na skutek niskich temperatur, ludziom przysparzały stopy do butów. Temperatura spadała nawet do -50 stopni C.

Na Syberii trafił do KIZIEL POŁOWINKA NADCHORNE, PIERMSKAJA OBŁAŚĆ, gdzie pracował w kopalni węgla kamiennego. Warunki pracy były bardzo ciężkie. Spali na pryzkach w barakach i szopach z desek. Kradli węgiel w kieszenie na opał do piecyków, aby się ogrzać. Jedynym pożywieniem była zupa z pokrzyw, dostawali też małe kawałeczki smalcu i chleba. Ludzie umierali

z głodu, wycieńczenia, ciężkiej pracy i zatrucia pyłem węglowym. Rodzina poszukiwała mojego pradziadka, ponieważ nikt z władz okupujących Zamojszczyznę nie poinformował o zatrzymaniu i deportacji. Po 2 latach został zwolniony i wrócił do Polski.

W 1948 roku wstąpił w związek małżeński z swoją prababcią. Wydawałoby się, że rozpocznie normalne życie. Jednak władze komunistyczne wznowiły represje wobec byłych partyzantów.

W 1949 roku został zabrany do Tomaszowa. W więzieniu „Cebulance” od sierpnia do grudnia był przesłuchiwany. Jednym z celów śledztwa miało być przyznanie się do tego, gdzie została schowana broń podczas wojny¹.

Jednak to nie były zwykłe przesłuchania tylko tortury. Był wieszany na drągu głową do dołu, a do nosa miał laną terpentynę. Był bity i katowany. Po biciu lany zimną wodą i rzucony o posadzkę. Wiele razy był nie przytomny z bólu. Przez 4 miesiące został tak skatowany, że wyglądał jak cień człowieka. W oczach nie było białek tylko żywa krew. Jeden ze szpiegów więziennych, który patrzył na te męki i katusze zwolnił się, bo nie mógł już tego oglądać. Moja prababcia co tydzień chodziła piechotą z Księżostan do Tomaszowa z koszykiem. Nosiła jedzenie i czyste ubrania na zmianę i właśnie w takim dniu został uknutu podstęp, w którym miał zostać pozbawiony życia. Po odbytych przesłuchaniach zdjęto mu kajdanki, jak nigdy kazano mu otwierać drzwi. Przy ostatnich drzwiach kazano je otworzyć i powiedziano: „jesteś wolny idź!!!”. Po tych słowach pradziadek nabrał podejrzeń, że coś tu nie tak. Delikatnie uchylił drzwi i kątem oka zobaczył idącą żonę, a w zaroślach naprzeciw drzwi ukrytego strażnika z bronią wycelowaną w jego stronę. Powtórnie padła komenda „idź jesteś wolny!!!” jednak pomimo to nie ruszył się z miejsca. Uświadomił sobie, że całe to zdarzenie było celowe i gdyby tylko wyszedł za drzwi więzienia na oczach dawno niewidzianej żony zostałby zbity za próbę ucieczki.

W trakcie śledztwa sąsiad dziadka doniósł, gdzie została schowana broń. NKWD przyjechało do domu, w którym była prababcia. Robili rewizję i w miejscu, które wskazał sąsiad wykopano skrzynię z bronią. Dziadek nie miał wyjścia i musiał przyznać się do winy. 27 grudnia w Lublinie odbyła się rozprawa, na której został skazany .

¹ Po wojnie, jak opowiadała prababcia, wielu partyzantów chowało broń w obawie przed komunistami. Ona sama znalazła taką broń na górcie w zbożu i natychmiast zakopała pod drzewem.

Więzienie w Sieradzu Dnia 16. 8. 1954 r.
 Nr akt sprawy Sr. 1254/48
 Nr księgi więźniów **Świadectwo o zwolnieniu.**
 Więzień Bukala Józef s. Antoniego
 z Księżostany powiatu Tomaszów-Lub.
 skazany wyrokiem Wojsk. Sad Rej. w Lublinie
 z dnia 7. XII. 1948 r. na 8 lat więzienia
 za 85 K.K. 16P.
 zwolniony został dziś po odbyciu kary. Podczas pobytu w wie-
 zieniu sprawował się Obowiązany
 jest zameldować się w biurze Milicji w Tomaszowie-Lub.
 nie później, jak dnia 18. VIII. 1954 r.
 NACZELNIK WIEZIENIA
Wawrusz

10000 V.46. Nr. 612. Druk. W. M.
 Świadectwo o zwolnien. Wzór N.9.

Zdeponowany Otrzymał
 2992 21.

Posterunek Milicji Gobywatelskiej
 w Komarówie, pow. Tomaszów Lub.
 -L. dz. _____
Zameldował się dnia 18 VIII 54
[Signature]

Gm. Komarów
 pow. Tomaszów Lub.
 dn. 18 VIII 1954
 Podpis Kierownika
 wojskow. referatu
 meldunkowego

Mój pradziadek Józef Bukala był więziony w Tomaszowie, Lublinie, Wronkach i Sieradzu. W 1954 r., został zwolniony za dobre sprawowanie. W 2004 roku został odznaczony Krzyżem Zesłańców Sybiru to odznaczenie nie było jego jedynym odznaczeniem. Niestety pradziadek zmarł 10 listopada 2007 roku. Jestem bardzo dumna, że miałam tak odważnego mądrego

pradziadka. Był zawsze uśmiechnięty, miły, uczynny i lubiany. Żałuję, że nie ma go wśród nas, bo z pewnością opowiedział by jeszcze wiele innych ciekawych historii z czasów II wojny światowej.

1887

KWESTIONARIUSZ

92-06/11
kt

w sprawie wydobywania zaświadczenia o pobycie i pracy w ZSRR
/ przed wypełnieniem prosimy przeczytać UWAGI na odwrocie/

1. Nazwisko i imię Bukala Józef..... imię ojca Antoni.....
nazwisko dawniej używane lub panienskie
2. Dokładna data urodzenia 19.07.1922..... miejsce urodzenia /wieś-mias-
powiat, województwo/..... Krzyszotany, gmina Komarów
pow. Tomaszów Lubelski.....
3. Obywatelstwo /podać w przypadku zmiany/..... Polskie.....
4. Narodowość..... Polska.....
5. Dokładne określenie dokumentu żadanego
6. Miejsce zamieszkania i pracy do chwili deportacji lub aresztowania
Krzyszotany, gmina Komarów
pow. Tomaszów Lubelski.....
7. Gdy chodzi o zaświadczenie o pobycie i pracy w ZSRR należy podać
dokładną datę pobytu i pracy /od -do/, miejsca pobytu /wieś, mias-
to, rejon, obwód, republika/, nazwę zakładu pracy i rodzaj wykony-
wanych robót 19. I - 1945 r. do 20. I - 1946 rok, Kiziel
Polowinka, Nadchornoe, Chernohajskaja Oblast
praca w kopalni Węgle.....
8. Jeśli pobyt łączył się z pozbawieniem wolności /więzienie, obóz,
areszt, inna forma ograniczenia swobody/ należy podać datę zatrzy-
mania, przez kogo, za co, kiedy, gdzie i przed jaką instancją
odbył się proces, jaki zapadł wyrok oraz kolejne miejsca zamknię-
cia /nazwa i gdzie, numer, numer skrzynki pocztowej itp./, a także
czy wnioskujący uzyskał już lub prosi o uzyskanie rehabilitacji
Aresztowany przez UB" i MKW D" Komarów
4 I - 1945 rok, 6 I - 1945 rok, przewieziony do
Tomaszowa Lubelskiego do piwnicy Cytadela
19. I - 1945 rok. Samochodem wywieziony do Jublina
na dworzec PKP i z braku jakichkolwiek innych
zarzutów wypisany za przynależność do „A k” bez
Sądu i bez wyroku zostalem wywieziony na Sybir.....

9. Osoby, które w okresie zesłania były dziećmi, koniecznie powinny podać dane personalne o rodzicach i gdzie rodzice pracowali, a o sobie - czy chodziły do szkoły, jakiej i kiedy.....
10. Do jakiego celu potrzebny jest dokument
de karty kombatanckiej
11. Dokładny adres /z kodem/ osoby występującej o wydobywanie dokumentu
Bukata, Józef, kol. Mszczyn
22-553 Mszczyn
wg. Zamora

U W A G I

Prosimy wypełniać kwestionariusz piśmem maszynowym lub odręcznie, ale wyraźnie i czytelnie /szczególnie nazwiska, imiona i nazwy miejscowości/. Wszystkie rubryki prosimy wypełniać w języku polskim.

Jeżeli ktoś jest w posiadaniu dokumentów radzieckich o pobycie lub pracy w ZSRR, albo podobnych, to ich nadesłanie może bardzo ułatwić poszukiwania archiwalne. Na życzenie dokumenty oryginalne - po wykonaniu kserokopii - natychmiast odeślemy. Dokumentów polskich, na przykład z urzędów repatriacyjnych prosimy nie przysyłać.

Gdy ktoś przebywał, pracował lub odbywał karę w kilku miejscowościach - dla każdej z nich należy podać oddzielnie dane, wskazane w punktach 7, 8 i 9 /nazwa miejscowości, okres pobytu, rodzaj wykonywanej pracy itp./.

Bez podania powyższych danych poszukiwania archiwalne będą utrudnione i czasochłonne, a ich rezultat może być negatywny.

Gdyby odpowiedzi na pytania nie mieściły się w rubrykach kwestionariusza, prosimy napisać je na dodatkowej kartce.

Informujemy ponadto, że okres oczekiwania na odpowiedź władz radzieckich trwa zwykle od 3 do 6 miesięcy, a niekiedy nawet dłużej.

Nasz adres:

123557 Moskwa, ul. Klimaszkińska 4, Wydział Konsularny Ambasady RP.

nie złotych $\frac{1}{2}$ parskie *WRR*
 zapomogi *COHO.*
 pod poz
 PUNKT
 dn. 194
 do podpis
 DEPARTAMENT
 DOZĄDNEJ
Prata
 dn. 194
 do podpis
 DEPARTAMENT
 DOZĄDNEJ
Prata
 dn. 194
 do podpis
 G.K.O.S.
 Powiatowy Komitet Oplekry Społeczny
 TOMASZÓW
300 zł

Za zgodność z oryginałem
 Zamość, dnia 12/11/1941
 PREZES
Zbigniew Steller
 Zbigniew Steller